

učíce pravdě nebojácně! Nebojte se protivníků pravdy, milujte se navzájem, mládež vzdělávejte!

45 A vy, nejmilejší studenti, vystříhejte se vád, nesvárů, sočení! Buďte poslušni svých mistrů ve věcech dovolených! Ctěte je jako otce! Neboť vzroste-li čest boží mezi lidmi, bude se radovat celé království České, bude zářit město Praha, bude oplývat vědami a ctnostmi nad jiná vysoká učení vysoké učení pražské.

50 Aby tedy konec disputace byl přiveden ke konečnému cíli, budiž nejvyšší sláva nejvyššímu a pravému bohu, otci i synu i duchu svatému, jedinému v bytnosti, z něhož je vše, jímž je vše a v němž je vše! Budiž po bohu požeňná neposkvrněná nejčistší panna, matka pána Ježíše Krista! Budiž celému nebeskému dvoru čest a sláva, již nás účastnými račiž učinit sám bůh!

O ŠESTI BLUDIECH

Tento spis je zachován ve verzi latinské a české. Latinská verze je původní a tvoří ji soubor mravních sentencí vzatých z bible, z děl církevních učitelů a ze svodu církevního práva, jejichž celek vyjadřuje jádro Husova názoru na podstatné otázky víry a na poměr mezi vírou a životem. Spis má tedy vlastně charakter přípravy ke kázání. Asi v listopadu r. 1412 – těsně před svým odchodem z Prahy – dal Hus toto dílo zapsat na stěnu Betlémské kaple (vedle základních modliteb „Věřím v boha“ a „Desatera“, zapsaných tam česky) a ve vyhnanství, v červnu 1413, zpracoval je česky. Nejde však o pouhý překlad. V českém zpracování vložil Hus do čela každé z šesti kapitol před soupis výroků o dané otázce úvod, který pojednává o podstatě otázky, a na konec přidal závěr. Dvoji znění traktátu *De sex erroribus* – *O šesti bludiech* je důležité pro poznání Husovy pracovní metody. Je to běžný postup v soudobé kazatelské praxi, kde kazatel z heslovitých poznámek, jaké představuje latinská verze, zpracovával souvislý výklad (jakým je verze česká), ovšem zpravidla jen jako projev mluvený. – Latinská verze spisu *O šesti bludiech* obsahovala jen střední část české úpravy v naší ukázce, od slov „Augustin praví“ až po „Poslušno musí býti boha více než lidí“; tuto část Hus do české verze jen přeložil, ostatek přidal.

(ÚVOD)

5 Znamenav šest bludův, jimiž mnozí mohli by býti zavedeni, položil sem písmo svatých u Betlémě na stěně, aby se jich lidé vystříehli: prvý blud o stvoření, druhý o věření, třetí o hříechův odpuštění, čtvrtý o poslušnosti, pátý o kletbě, šestý svatokupectvie. A tak prvá kapitula jest proti prvému bludu, druhá proti druhému a tak dále.

1 *znamenav* když jsem poznal; *položil sem* umístil jsem, dal jsem napsat – 2 *písmo svatých* spisy, výroky ze spisů církevních Otců (učitelů); *u Bellémě* v Betlémské kapli; *aby se vystříehli* aby se varovali

KAPITULA ČTVRTÁ

Blud čtvrtý, o poslušnosti, jest tento: že mnějí druzí lidé, by měli svých starších, jakožto biskupův, pánův, otcův a jiných vládařův duchovních i světských, ve všem poslouchati, což přikáží, buď zlé neb dobré. A toho se zvláště kněžíe chápají, nechtiece srozuměti, že všelikú zlost bůh jest
5 zapověděl a že on jest najvyšší pán. Protož když který kolivěk člověk přikáže komu, aby učinil kterou zlost, tověz hřiech, nikoli nemá toho učiniti. Neb má více poslouchati pána boha než kterého člověka v tomto světě.

Dále má věděti, že poňavadž všickni skutkové naši mají býti k boží chvále a k prospěchu spasenie našeho, protož nemá nižádný poslouchati
10 kterého člověka, jedne v tom, což se chýlí k božiemu přikázání, k jeho radě a k jeho chvále. A tak, jakž by kolivěk znamenal člověk, že by jemu prelát neb pán neb otec přikázal co, jenž by bylo proti jeho (božiemu) přikázání neb proti jeho radě a chvále, tak ihned nemá ho v tom poslouchati. Neb více má vážiti božie přikázanie a radu boží než přikázanie člověčie.

A diem „radu boží“, když by znamenal, že by duchem božím k té radě
15 byl napomenut a měl by hnutie veliké. U příkladě: kdyby Kateřině přikázal papež i otec i mátě, aby muže pojala, a ona znamenala by darem božím, že panenstvie svatě jest velikého dóstojenstvie a že má velikú přichylnost, aby se v panenství zachovala věduć, že jest rada božie k němu
20 těm, kterýmž ráčí pán bůh dáti, ta majíc panna Kateřina poznanie a hnutie, má neposlouchati i papeže i otcě i mateře v tom, že jí velé muže pojieti. Též velé-li Dorotě, aby pannú ostala do smrti, a ona znamená na sobě přichylnost velikú k manželství a pokušenje veliká, má jich v tom neposlouchati. Neb i panenstvie i manželstvie jest na vůli panny. Též móž řečeno býti
25 i o vdově.

Též brání-li papež kázati v kaplách slova božieho, brání-li mši slúžiti kněžím, jenž umějí kázati a žádost dobrú mají, aby slúžili jsúce dobřě živi, nemají ho v tom poslouchati; neb se to protiví i přikázání i radě i chvále boží. A tak někdy jest dobré neposlouchati prelátův a svých starších.

30 A proto u Betlémě stojí na stěně takto psáno:

Poslušnostvie

Augustin praví: „Ne vždy jest zlé neposlouchati přikázanie vyššieho. Neb když pán přikáže ty věci, jenž bohu sú protivné, tehdy nemá jeho posloucháno býti.“

35 Jeroným die: „Přikáže-li pán co, ješto proti svatému písmu nenie, poddán buď sluha pánu. Pakli co protivného přikazuje, více poslouchaj (člověk) pána (boha) ducha (duše své) nežli pána těla.“ A málo dolejie die: „Jest-li dobré to, což ciesař přikazuje, učíň vůli jeho. Pakli jest zlé, odpo-

4
vi

Dant tibi quidam ut .7. i collegio vobis adamas q' vobis sunt
 reges regares & regna ap' q'no bndicti dimittunt ad em
 sine dubio inuerten' & p'ncipio gl'ose h'nc vobis bene
 n'afis p'p'lico clande aures n'a i sub'ctioe obediencie
 fra' p' q'ror. reges quas tuc ducam p'ncipi e' de g'rio
 p'ceptu' / Sed ad ip'arum d' montus e' Benedictus
 monen' et p' cardinales / quis ergo erit ip' imp' e' de v'o
 ut erit sine capite pedis petri / ut co'nten' ad em
 Et etc tales loq'ces no' resp'nt i remot' / na' si bndicti
 i orafino morant' p'ntu' sui cardinales no' colligunt
 sed vob' p'ncip' & regares ceter' regib' p'ntu' q'is accip.
 tunc d' d' ducam ia' electam / p'ntu' et i v'o p'dicti
 & p' collegio & b'ncip' v' p'ntu' sua p'ntu' v'ntem p'ntu'
 v'ntu' p'ntu' p'ntu' & b'ncip' v'ntu' p'ntu' p'ntu' v'ntu'
 p'ntu' & b'ncip' v'ntu' p'ntu' p'ntu' p'ntu' v'ntu'
 d'ntu' p'ntu' & tota d'ntu' & b'ncip' v'ntu' p'ntu' p'ntu'
 v'ntu' p'ntu' p'ntu' v'ntu' p'ntu' p'ntu' v'ntu'
 qua' an' mortem / & post p'ntu' d'ntu' p'ntu' & ca'p'
 quo' tu p'ntu' v'ntu' p'ntu' p'ntu' v'ntu' p'ntu'
 audire / v'ntu' v'ntu' e' q' tuc d'ntu' v'ntu' p'ntu'
 v'ntu' cardinales eligent' ille q' p'ntu' v'ntu'
 i p'ntu' p'ntu' / & etc i regis p'ntu' d'ntu'
 d'ntu' p'ntu' d'ntu' p'ntu' p'ntu' d'ntu' v'ntu'
 Et v'ntu' v'ntu' p'ntu' / Et ut ad p'ntu' d'ntu'
 p'ntu' p'ntu' p'ntu' d'ntu' d'ntu' d'ntu' d'ntu'
 d'ntu' d'ntu' d'ntu' d'ntu' d'ntu' d'ntu'
 d'ntu' d'ntu' d'ntu' d'ntu' d'ntu' d'ntu'

franc' rex p'ncip'
 p'ncip' p'ncip' de Gallis
 adice legatus

Septem p. q. h'no aduadaf q' d' d' d' d' d' d' d'

Conciones Iohanni Huss.

M

lof: duo pascitel pan wsemohuzi pan
bozi gezis kristus prawy boh aprawy
domel/prassel gest nasriet aby sine
degrue prawdie vpadul onebestem bra
lowpru kazal/ovce zabrnule sgle
Ail/acesti gny slowen v skutken bruezne radba
v kazal wrony pline vol. otce sweho pana boha/
mildstwy pascitel wpo boze/awtichosty vrcsu
dohie gpa zarzewo odvyslych lid a odchytrgow
whoto sweta azwlasne od byskupow a od mistrow
od kniez a od zakonikow gemz su my ste w zdy
prawy. prazornal gest s lidem w kazani az dshn
ti ato gest v gnu. zvel. beho stwivanie protoz pi
se s at w k ita. vidi gezis zastup stwival se
nachmim/ neb su byl trapeu. a lezel. su iako ow
ce nemagae pastyze protoz rickl gest vjedni
bozi sovny giste zej muoha gest ale delnigi
nemoz. protoz proste pana zm at posse dcl
nity nazey svu to gest muoz su lid gemz by
rad slowo boze slysel. atak iako psemice w
poddli. krakow swie kystoma se hadli ale ne
muoz su. delnigi/ tovie ze malo gest vcrupch
kazatelow ktez. zlasty prochwalu bozi prolyd
ste a proste pascitel prazu gi s lidem bozym
protoz die pascitel proste pana zm to gest boha
gemz gest pan wseho sweta at posse zenge vcr
upen svu to slowo s ktez vax zej muo
had prazornigi nemoz ita toho bertez ke
tanzlona in luvia nemozemy heb ag su ti ktez
by rad dobre vici slysel. ale ne su ti ktez by
pravli/ly svic kmezni gest naplnen avosst
mezni bozi velmi rickly prazornik bova nalezey/

ut quoniam toto communi consensu
Cardinali. Itz una iugiter unice fecit ipse
Cura ipsa ut alii Cardinali committat
A magister Johannez huz Qeszi polonie
Salus z gra pax z victoria alicuius ipe z die
ihu pe plurimissime pnceps. z ipse ma
gnifice da omnes schenovka vire mans
tat unicus victore z laudabil q cordie
eta nova exultit magna cordi uico m
tulit leticia qd ut calidius de pte ut vox
mea vj op pue iur dicit Qas cy 100 x p
amissime qd no vire magister pte m. f
sum regl pacifica ipse pte dñi hystob symob

40 věz: „Musí více poslušno býti boha než lidí.“ A též (t. jest) i o sluhách ku pánu i o ženách k mužóm i o dětech k otcóm, že v těch věcech toliko dlužni jsú poddáni býti pánóm pravým, otcóm a materám, kteréž proti božím přikázáním nejsú.“

Řehoř svatý: „Pokorní napomenuti mají býti, aby ne více, nežli slušie, byli poddáni, tak aby hřiechów jich ctíti připuzeni nebyli, když by 45 chtěli více, než slušie, lidem poddáni býti.“

Týž Řehoř die: „Avšak vědieno má býti, že poslušenstvím nikdy nemá zlé učiněno býti.“

Krisostomus, svatý Jan Zlatoustý, tieže takto: „Což tehdy, die někto, když by prelát byl zlý? I zdali také poslúchati budeme zlostného? Kterak 50 dieš? Ó jistě věz, v při viery varuj se ho a vystřiehaj se, netoliko by člověk byl, ale také by anjel s nebe sstúpil.“ To svatý Jan.

Svatý Isidorus die takto: „Když by ten, jenž vládne, učinil což kolivěk, což od pána (t. boha) zapovědieno jest, aneb kázal by učiniti, aneb, což psáno jest, pomínul by neb pomínúti přikázal by, svatého Pavla odsúzenie 55 vydáno má býti jemu, jenž die: „Také ač bychom my (t. apoštolé) neb anjel s nebe sstúpil i kázal vám jinak, prokletý buď.“ A dále die: „Ač kto brání vám toho, což od pána (boha) přikázáno jest, neb opět přikazuje činiti to, což pán činiti brání, vysvatečený (t. ohavný neb zlořečený) buď všem těm, kteréž milují pána.“ A dále die: „Ten, kterýž vládne, když mimo vóli boží 60 neb mimo to, což v písmě svatém zjevně přikázáno jest, die co neb přikazuje, jakožto křivý svědek boží aneb jako svatokrádcě jmien buď.“

Svatý Bernard die: „Učiniti zlé což kolivěk ač přikazuje (t. vladař), zjevné jest, že nenie to poslušenstvie, ale ovšem neposlušenstvie.“ To Bernard.

65 Paķ v Duchovníem ustavení jest takto psáno: „Proti řádu a v neslušných věcech nižádný nenie dlužen, aby poslúchal.“ – Opět psáno jest: „V nespravedlivém přikázání prelátově nemá poslušenstvie držieno býti.“ – Opět psáno jest: „Z spravedlivé příčiny hodné jest neposlúchati přikázanie papežova.“

70 Tyto řeči svrchu psané mají založenie v zákoně božiem: Najprvé v druhých knihách Mojžiešových v 23. kap.: „Nebudeš následovati zástupa k účinku zlému, ani v súdě mnohých (lidí) přivoliš k vydání súda (t. k odsúzení), aby od pravdy nepoblúdil.“

A v pátých knihách Mojžiešových v 4. kap.: „Nepřidáte k slovu, kteréž vám mluvím, ani ujmete od něho. Ostřiehajte přikázanie pána boha svého, kteráž já přikazuji vám.“ Opět v těch knihách v 24. kap.: „Činiti budeš, což kolivěk naučie tě knězie z Lévi (tak řečeného) pokolenie, podle toho, což sem já přikázal jim, a naplň pilně.“

80 A v proroctví Ezechiele v 20. kap. die pán böh: „V přikázáních (zlých) otców svých nerodte choditi, ani súdów jich ostřiehajte, ani se v modlách

jich poškrvňujte; jáť sem pán böh váš, v prikázaních mých chodťe a súdov mých ostřiehajte a ty čiňte.“

85 A ve čtení sv. Matúše v 15. kap. pán Ježíš řekl jest k mistróm a k zákonníkóm: „Proč i vy přestupujete prikázanie božie pro ustavenie vaše (svá), učiece učenie a prikázanie lidská?“ – A opěť ve čtení sv. Matúše v 23. kap. die Kristus: „Na stolici Mojžiešově seděli sú mistři a zákonníci. Protož vše, což koli vám řkú, zachovajte a čiňte, ale podlé jich skutków nerodťe činiti.“ – A k témuž Výklad na ono slovo „Poslúchajte vyšších svých“ die: „Poslúcháno má býti vyšších a kazatelov, jelikožto učenie 90 a nravi jich světi a věrní sú (t. k viěře slušejí). Pakli od cěsty upřiemosti (t. vyšší) poblúdie, nečiňme, což oni činie, ale což rozkazují, jedne leč by v učení poblúdili. A protož pán (Ježíš) die: „Což pravie, čiňte, ale což činie, nerodťe činiti.““

95 A svatý Augustin v kázaní na ono slovo čtenie svatého Jana „Já jsem pastýř dobrý“ die: „Sediece zajisté na stolici Mojžiešově zákonu božiemu učie, a tak böh skrze ně učí; pakli své (nálezky) oni budú chtieti učiti, nerodťe slyšeti, nerodťe činiti: neb jistě tací svých (t. póžitkov) hledají, ne těch věcí, jenž jsú Jezukristovy.“

100 A v Skutcích apoštolských v 4. kap. psáno stojí, že „kniežata a starší z lidu a mistři a Annáš, knieže kněžské, a Kaifáš a Jan a Alexander a kolikož koli z pokolenie kněžského jich bieše, prikázali sú apoštolóm, aby nikoli nemluvili ani učili ve jméno Ježíšovo. Tehdy Petr a Jan řekli sú k nim: „Jest-li to spravedlivé před bohem vás více poslúchati než boha, sudťe; nebť nemůžeme toho, což sme viděli a slyšeli, nemluviti.“ – Opěť tudiež 105 v 5. kap. Petr a jiní apoštolé těm jistým řekli sú: „Poslušno musí býti boha více než lidí.“

Aj, takť stojí psáno u Betlémě k naučení dobrému, že nemají lidé poslúchati svých prelátov neb vyšších, jedne v dobrých prikázaních.

1 *mnějt* domnívají se – 2 *starších* představených – 4 *srozuměli* porozuměti, vzítí na vědomí; *všelikú zlost* všecko zlé, každý hřích – 6 *tověz* totiž

9 *k chvále* k slávě – 10 *jedne* jen; *sě chýlí* směřuje – 16 *hnutie* pohnutku, nutkání – 18 *příchylnost* náklonnost, touhu – 24 *těž* totěž – 26 *v kaplách* v kaplích; *narážka* na nařizení papeže Alexandra V. z 20. prosince 1409, jimž se zakazovalo kázání mimo katedrální, kolegiální, farní nebo klášterní kostely a hřbitovy; nařizení bylo namířeno zejména proti Betlémské kapli – 27 *žádost... mají* touží, chtějí

39 *musí více poslušno býti* je nutno více poslouchat – 44 *připuzení* přinucení – 49 *zlostného* zlého, špatného – 50 *by* kdyby – 52 *Isidorus*: Isidor Sevillský – 54 *po-minul by* zanechal by, neuposlechl by – 58 *vysvatečený* prokletý, zlořečený – 61 *jmien* buď buď považován – 62 *Bernard*: opat kláštera v Clairvaux ve Francii († 1153), církevní učitel, zastánce přísného řeholního života – 65 *v Duchovníem ustavení* v ustanoveních pro duchovenstvo (v Dekretálech Řehoře IX.); *proti řádu* proti pořádku

72 k účinku k činu – 73 aby nepoblúdlil aby ses neodchýlil – 77 z Lévi... pokolenie: potomkové Lévi, syna Jákovova, tvořili u Izraelitů kněžskou kastu – 79 Ezechiel: jeden z velikých proroků biblických – 79-80 v příkázaních... nerodte choditi neplňte příkazy – 80 ani ostřiehajte ani nedbejte – 83 k místróm a k zákonníkóm k učitelům a k vykladačům Mojžíšova zákona (u Židů) – 88 nerodte činiti nečiňte; Výklad: výklad bible nazývaný Glossa ordinaria a připisovaný fuldskému mnichu Valafriidu Strabonovi aj.; citovaný výrok pochází z Haymonova Výkladu na epištolu k Židům – 90 slušeji příslušeji; od cesty upřiemosťi od přímé, správné cesty – 94 čtenie evangelia – 96 nálezky výmysly – 100 Annáš, ... Kaišáš a Jan a Alexander: židovští velekněží uváděni jako příklad církevní moci; jména Jan a Alexander jsou asi i nárážkou na současné papeže; kolikož koli kolik jen

VÝPOVĚĎ ONDŘEJE Z BRODU A HUSOVA ODPOVĚĎ

Vleklé spory Husovy s arcibiskupem a vysokým klérem nevedly k smíru, jak si přál i král Václav IV. Smírčí jednání byla zpravidla vždy zmařena a jedna žaloba proti Husovi stíhala druhou. Přitom žaloby kléru k arcibiskupovi vytýkaly Husovi neposlušnost a nedbání církevních předpisů, kárání duchovenstva a veřejné popouzení proti němu, kdežto žaloby k papežské kurii obviňovaly Husa z hájení a hlásání kacířských myšlenek, a tím bylo řízení disciplinární převedeno v spor ideologický. Podávané žaloby se zpravidla dostaly Husovi do rukou a Hus na ně, se zpožděním, vypracovával odpovědi, obyčejně latinské. – Někdy po r. 1409 podal na Husa žalobu svatovojtěšský farář Michal de Causis (zvaný též Michal Súdny) a asi v letech 1410 až 1414 byla do Říma podána obratně sestavená kolektivní žaloba obviňující Husa z viklefismu; v čele svědků byl jako žalobce uveden Jan Protiva, dříve kazatel v Betlémské kapli, později farář u sv. Klimenta na Poříčí. K Protivovi se přidali jiní, všetatský farář Mikuláš, svatovítký kazatel Beneš, mistr Mikuláš z Podvíní, svatojilský kazatel Jan Peklo aj. Husovi přišly tyto žalobní výroky do rukou až r. 1414 a z té doby jsou také jeho odpovědi. Mezi žalobami mají zvláštní místo výtky za účast v jednání o Dekret kutnohorský r. 1408-1409. Jejich autorem byl Husův bývalý přítel mistr Ondřej z Brodu. Všechn tento materiál je pochopitelně latinský.

Mistr Hus:

5 Zde jsem napsal odpovědi a přípisky k článkům a výrokům svědků: za první proto, aby se lidé nedomnívali, že jsem učil nebo věřil tak, jak oni lživě dosvědčují, něco přidávající a něco ubírající; za druhé proto, aby lháři byli odhaleni; a za třetí proto, aby lidé poznali mou víru v oněch bodech.

Mám výpovědi spolu se jmény osob, jež sepsal notář, který svědky vyslyšal. Bůh mi usoudil, abych poznal nepřátele a vyvrátil jejich lži.

Co pod přísahou vypovídal mistr Ondřej z Brodu:

10 Mistr Ondřej z Brodu, kanovník pražského kostela, mezi jiným pod přísahou vypovídal: Předně tvrdí, že je mu známo, že mistr Hus vymohl na králi a na radě proti třem národům list, který měl získat tři hlasy národu českému, a to proti universitnímu zřízení a dohodě uzavřené mezi národy.